

БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВО

УДК 082.1:[821.161.2–2:7.077]“1898/1914”

КОЛОМИЙСЬКА ВИДАВНИЧА СЕРІЯ “ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА” (1898–1914): КНИГОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Іванна СТЕПОВА

*Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка,
вул. Драгоманова, 5, м. Львів, 79601, Україна, тел. (032) 239-43-58*

Проаналізовано видавничу серію “Театральна Бібліотека”, яка виходила в Коломиї у 1898–1914 рр. накладом і в друкарні М. Білоуса. У ній опубліковано драматичні твори переважно галицьких руських авторів (І. Трембицького, І. Луцика, П. Федисіва, Г. Полянського та ін.), призначені для потреб руських аматорських театрів. Коротко простежено зміст окремих книг, подано бібліографічні описи всіх видань серії.

Ключові слова: видавничі серія “Театральна Бібліотека”, М. Білоус, І. Трембицький, руська драматургія у Галичині, репертуар аматорських театрів, Коломия.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. особливо поширеною стала публікація видавничих серій. Підбір видань у серії базувався, в основному, на специфіці читачької аудиторії, тематичному наповненні та жанрово-типологічній структурі творів. Уніфікованість прийомів оформлення, подачі матеріалів, виготовлення в межах однієї друкарні дозволяли зменшити ціну видання і, таким чином, зробити книжку доступнішою для читача.

Проблему функціонування окремих серій українських видавництв неодноразово досліджували вітчизняні науковці. Сучасний етап аналізували Е. Огар та М. Процик¹, кінець XIX – початок XX ст. у Галичині – Т. Дубова², С. Венгринович³, М. Кострова⁴, Л. Головата⁵ та ін. Серію як показник видавничої культури висвітлювали Д. Кусько та С. Пліхтяк⁶. Видавничий рух на західноукраїнських землях до Першої світової війни простежували В. Дорошенко та П. Зленко у розділі “Видавництва і преса”

---

¹ Огар Е., Процик М. Сучасні науково-популярні книжкові серії в Україні // *Поліграфія і видавничі справа: наук.-техн. зб.* – Львів, 1999. – № 35. – С. 255–260.

² Дубова Т. Біографічний жанр у науково-популярних серіях українських видавництв Львова 20–30-х рр. XX ст.: спроба книгознавчої систематизації // *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника.* – Львів, 2004. – Вип. 12. – С. 133–140.

³ Венгринович С. Видавничі серії “Дажбог” Є. Ю. Пеленського: історико-тематичний та культурологічний аспекти // *Там само.* – Львів, 2006. – Вип. 14. – С. 132–143.

⁴ Кострова М. “Видавництво народне” у Львові. Українська серія видань (1881–1914) // *Там само.* – Львів, 2007. – Вип. 15. – С. 182–220.

⁵ Головата Л. Репертуар “Українського видавництва у Львові” (1941): бібліографічна реконструкція, тенденції і чинники формування, тематико-типологічна структура // *Там само.* – Львів, 2005. – Вип. 13. – С. 115–133.

⁶ Кусько Д., Пліхтяк С. Серія як показник видавничої культури // *Поліграфія і видавничі справа: наук.-техн. зб.* – Львів, 1997. – № 32. – С. 199–204.

“Енциклопедії українознавства”⁷. Історія видавничих серій на театральну тематику поки що вивчена мало. Дитяче театральне мистецтво розглядала Л. Кусий⁸.

Об’єктом нашого дослідження стала серія “Театральна Бібліотека”, що виходила у Коломиї впродовж 1898–1914 рр. Досі ще не було спеціальних присвячених їй розвідок. Основним джерелом інформації для дослідження “коломийської” “Театральної Бібліотеки” послужили, власне, переглянуті de visu книжечки видавничої серії. У фондах Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка знаходяться майже всі випуски “Театральної Бібліотеки”, що були опубліковані до початку Першої світової війни 1914 р. (35 вип.).

Коломия, як і Львів, була важливим осередком національного книговидання. Тут діяло видавництво братів Білоусів (Теодора та Михайла), яке мало власну друкарню і видавало книжечки старим етимологічним правописом. Молодший брат – Михайло Білоус – був членом-засновником усіх коломийських товариств, брав активну участь у їх діяльності. Разом з Ісидором Трембицьким він організував у 1879 р. “Первое русское литературно-драматическое общество”⁹ (далі – “Перше літературно-драматичне товариство імені Г. Квітки-Основ’яненка”). Фактично, це був гурток однопідумців, шанувальників сценічного мистецтва, які задекларували свою програму у затверженому 1880 р. статуті. Ймовірно, що для потреб передусім цієї організації у видавництві Михайла Білоуса розпочала виходити серія “Театральна Бібліотека”, хоча у передмові “Во имя Боже!” до твору “Тарась Шевченко” (1903 р.) І. Трембицький зазначив: “Цѣлю нашою естъ издавати сю библіотеку драматичныхъ творѣвъ, призначену на разѣ для аматорскихъ театрѣвъ, щобы ихъ у насъ якъ найбільше було, и щобы полюбивши театрѣ, мы Русины полюбилися и не ворогували одинъ на другого, якъ то нынѣ ся дѣе – щобы настала у насъ еднѣсть, такъ пожадана для блага Руси”¹⁰.

Ісидор Трембицький (1847–1922) – український актор, режисер, письменник, видавець, педагог та суспільний діяч. Народився у Станіславові (тепер – Івано-Франківськ). Хоча драматург і не зазначений у “Театральній Бібліотеці” як видавець-редактор, проте на таку роль діяча вказують вміщена у видавничій серії фотографія І. Трембицького та часті публікації його творів, уже згадана передмова письменника “Во имя Боже!”¹¹, у якій він закликав не критикувати пропонувані п’єси, а долучитися до збільшення їх кількості та сприяти постановкам на сцені.

Професор української філології Львівського університету Омелян Огоновський у праці “Історія літератури руської (української)” здійснив огляд вітчизняних літературних писемних пам’яток, зокрема творів письменників ХІХ ст. Аналізуючи літературний процес, учений згадав деякі факти біографії І. Трембицького: “[...] учивъ ся у Львѣвскѣй другѣй гимназїи, де й зложивъ екзаменъ зрѣлости (1869). Опѣсля черезъ пѣвтора року бувъ студентомъ философичного факультету на университетѣ Львѣв-

⁷ Дорошенко В., Зленко П. *Видавництва // Енциклопедія українознавства. Загальна частина: [у 3 т.] / НАН України, Ін-т укр. археографії. – Репринтне відтворення вид. 1949 р. – Київ: [Книга], 1995. – Т. 3. – С. 972–981.*

⁸ Кусий Л. Репертуар “Діточого театру” (1921–1939) у серії “Дитяча Бібліотека” Михайла Таранька // *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка*. – Львів, 2006. – Вип. 14. – С. 144–155.

⁹ Трегуб М. Білоус Михайло Іванович // *Українська журналістика в іменах*. – Львів, 1995. – Вип. II. – С. 33–35.

¹⁰ [Трембицький І.] Во имя Боже! // *Тарась Шевченко: картина изъ життя поета: въ 1 дѣйствїю / написавъ Исидор Трембицький. – Коломия: черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1903. – (Театральна Бібліотека ; Нр. 1). – С. 2–3 обкл.*

¹¹ Там само.

сκόмъ, а коли настала організація шкілъ народныхъ, піддавъ ся испытюви на учителя. Коли-жъ бувъ учителемъ, втягнуено єго въ акцію политичну 1882 р., и ѓдтакъ въ процесѣ Ольги-Грабарь сидѣвъ на лавѣ обжалованыхъ передъ судомъ присяглыхъ у Львовѣ. Опѓсля рѣшивъ ся ѓнъ посады учительскои и ставъ слухати правъ на университетѣ Черновецкѓмъ. – Исидоръ Трембицкій бувъ въ Коломыи редакторомъ “Весны”, письма для литературы и забавы въ р. 1878, 1879 и 1880; потѓмъ выдававъ “Приятеля для дѣтей” (1881). Въ 1880 р. засновавъ ѓнъ въ Коломыи “литературно-драматичне общество” и выступавъ въ драматичныхъ роляхъ въ театрѣ аматорскѓмъ”¹².

І. Трембицкій на основі власнихъ п’ес ставив вистави і, такимъ чином, поживлявав театральне життя Коломиї. Найвідомішими його творами (за О. Огоновським¹³) стали: “Іцко-сват” (1877), “Облога Плевни” (1879), “На св. Андрея” (1879), “Prima aprilis” (1880). Письменникъ написавъ декілька шкільнихъ підручниківъ та близько 40 драматичнихъ творівъ для аматорськихъ театривъ, більшість зъ якихъ були опубліковані у видавництві Михайла Білоуса.

Основне завдання “Театральної Бібліотеки”, якъ це видно зъ передмови І. Трембицького “Во имя Боже!”, полягало у розвитку української драматичної літератури, розширенні місцевого творчого потенціалу, пошуку новихъ іменъ та створенню новихъ художніхъ образивъ. Особливого значення видавці надавали втіленню п’еси в життя – відтворенні її на сцені. Передбачалося популярне видання, призначене для широкого кола читачивъ: літераторивъ, театрознавцивъ, режисеривъ, акторивъ та всіхъ, хто цікавився драматичнимъ мистецтвомъ.

“Театральна Бібліотека” не мала сталої назви – у певнихъ номерахъ використовували такожъ варіант “Бібліотека театральна”. Коженъ випускъ видавничої серії обмежувався однією п’есою. На обкладинці та титульній сторінці книжечокъ завжди зазначали авторство, повну назву твору, місце і рікъ видання, видавництво. Назву та номеръ серії повідомляли тільки на першій сторінці обкладинки. Інколи подавали лише назву (безъ номера) або жъ зовсімъ не згадували про серію. На останній сторінці обкладинки було розміщено списокъ виданихъ у друкарні Михайла Білоуса драматичнихъ творивъ. Це бувъ каталог, який у певнихъ випускахъ мавъ заголовокъ “Бібліотека театральна”. Саме вінъ вказувавъ на приналежність книжечокъ до однієї серії. Однакъ, у цей перелікъ увійшла такожъ мелодрама “Подгоряне”¹⁴, яка належала до іншої (ранішої) видавничої серії п’есъ підъ назвою “Бібліотека новихъ драматичнихъ сочиненій”. Окрімъ того, реєстръ видань, що супроводжувавъ перший твір “Театральної Бібліотеки” “Москаль чаровникъ”, містивъ праці “Prima-Aprilis”, “Облога Плевни” та “Наталка Полтавка”, які у спискахъ наступнихъ номеривъ не значилися. Тому, можна зробити висновокъ, що перелікъ умовно поєднувавъ усі друковані п’еси в одну серію, а насправді інформувавъ про продукцію драматичнихъ творивъ, яка, очевидно, ще залишалася на складі друкарні і пропонувалася для продажу. Про це свідчить такожъ той фактъ, що були вказані ціни на пропоновані твори та повідомлення про передплату: “Высылаеть тѓлько за попереднымъ надѓсланіемъ належитости”.

¹² Огоновський О. *Історія літератури руської (української)*: [У 4 ч., 6 т.] / Укр. Вільний ун-т, філософ. ф-т. – Фотопередрук Олекси Горбача зъ вид. Львів 1889. – Мюнхен : Druckerei E. Mauersberger, 1991. – Ч. II, 1–2: Вік XIX (Поезія. Драма). – С. 947–948, поклик 1. – (Українське літературознавство; вип. 8).

¹³ Там само. – С. 948, поклик 1.

¹⁴ [Гушалевиц І.] *Подгоряне*: мелодрама: въ 3 дѣйствіяхъ / написанная И. Н. Гушалевицемъ. – Львовъ: изъ типографіи Ставропигійского Института, подъ управленіемъ Стефана Гучковського; Коломыя: накладомъ О. А. Маркова и М. И. Бѣлоуса. Зъ печатнѣи Михаила Бѣлоуса, 1879. – 43 с. – (Бібліотека новихъ драматичнихъ сочиненій; № 3).

Найповніший преїскурант книжечок опубліковано 1914 р. до п'ятої частини п'єси І. Трембицького "Ісусь Христось"¹⁵:

	Назва твору	Ціна	
		зол. рн.	кр.
1 а	Мужики аристократи, обр. нар. вь 2 акт.		20
1 б	сь 10 ролями	1	20
2 а	Сатана вь бочцѣ, комедія вь однѣмь актѣ		10
2 б	сь 4-ма ролями		50
3	Подгоряне, мельодрама вь 3 дѣйствіяхъ		20
4	Капраль Тимко, мельодрама вь 5 актахъ		15
5	Знѣмченый Юрко, комедія вь 2 дѣйствіяхъ		10
6	Ицко-сватъ, комедія вь 1 дѣйствію		5
7	Кто винень, драма вь 3 актахъ		10
8	Москаль чаровникъ, водевиль вь 1 дѣйствію		10
9	Тарась Шевченко, картина вь 1 дѣйствію		10
10	Гей на Ивана, гей на Купала! образокъ вь 1 дѣйствію		10
11	Село Тындирѣвка, образокъ вь 3 дѣйствіяхъ		15
12	Святыи Николай на Руси, драматическое сочиненіе		10
13	Пань писарь, штука вь 3 актахъ		20
14	На св. Андрея, комедія вь 2 актахъ		20
15	Комедія изъ-за російско-японской войны шт. т.		10
16	Поступовой женихъ, нар. обр. вь 1 актѣ		10
17	Два воины, комедія вь 1 дѣйствію		10
18	Кто съ Богомъ Богъ съ нимъ, образъ вь 1 актѣ		10
19	Берко, оперетка вь IV дѣйствіяхъ		20
20	Ісусь Христось, часть I. библ. драм. картыны		15
21	– " – II – " –		15
22	– " – III – " –		15
23	– " – IV – " –		15
24	– " – V – " –		15
25	Охъ Не люби двоохъ, оперетка вь 3 дѣйствіяхъ		20

¹⁵ [Трембицький І.] *Ісусь Христось*: библїйнї драматичнї картины: [В 5 ч.]. – Коломыя: черенками и накладомъ печатнї Мих. Бѣлоуса, 1914. – Ч. 5. Смерть и Воскресеніе Ісуса / уложиль для сцены Исидоръ Трембицький. – 36, [3] с. – (Театральна Библиотека; Нр. 27). – На обкл. 1913 р.

	Назва твору	Ціна	
		зол. рн.	кр.
26	Новыи заручины и новая свадьба, сц. обр.		15
27	Нешастная любовь, драм. карт. въ 3 актахъ		15
28	Судный день, народн. обр. въ 1 актѣ		10
29	Нѣчь Веелеемска, библ. драма въ 5 актахъ		20
30	Старый и новый годъ, обр. въ 3 отслонахъ		10
31	Розмова тверезого п'яка съ горѣлкою (монологъ)		5
32	Харитонъ Митрофановичъ Дяченко (монологъ)		5
33	Реентій Авакумъ въ ѳтставцѣ, (монологъ)		5
34	Шмулько и Грицкова собака (монологъ)		5
35	Фрайтеръ Иван Войтовичъ, (монологъ)		5

Нумерація всередині серії була хаотичною. Інколи під одним номером подавали різні твори. Так, під № 3 вийшло три видання: чотири окремі ролі до п'єси Д. Дмитренка "Сатана въ бочцѣ" (1899), п'єса Д. Дмитренка "Сатана въ бочцѣ" (1907) та мелодрама І. Мидловського "Капраль Тимко, або Що насъ губыть?" (1903); під № 6 – три твори: І. Я. Луцика "Святыи Николай на Руси" (1903), І. Наумовича "Знѣмченый Юрко" (1907) та монолог невідомого автора "Фрайтеръ Иван Войтовичъ" (1903); під № 22 – дві п'єси: А. Нагорянського "Охъ! Не люби двоухъ!" (1909) та І. Трембицького "Исусъ Христосъ" (Ч. 3. – 1913); під № 25 – також дві праці: І. Мидловського "Нешастная любовь" (1910) та І. Трембицького "Судный день" (1910). Твір І. Наумовича "Знѣмченый Юрко" перевидавався у серії двічі: 1907 р. та 1912 р.

Кількість опублікованих за рік п'єс була різною. Очевидно, це зумовлювалося певними проблемами видання: чи то браком коштів, чи цензурними затримками, чи відсутністю визначальної концепції. Траплялося, що на титулі та обкладинці зазначали різні роки виходу книжечки. Це стосувалося насамперед твору І. Трембицького "Исусъ Христосъ", перша частина якого опублікована 1907 р. (1908 р. на обкладинці), а остання (п'ята) – 1914 р. (1913 р. на обкладинці).

Публікували свої драматичні твори у досліджуваній серії переважно галицькі письменники: Іван Гушалевиц, Ісидор Мидловський, Клавдія Алексович, Іван Наумович, Григорій Гануляк, Сильвестр Калинець, Ієронім Луцик та ін. Писали вони українською мовою з елементами язичія. Троє авторів, які не були галичанами, у виданні не зазначені (І. Котляревський, В. Анчиц та Д. Дмитренко). Інколи драматургів подавали через псевдоніми та криптоніми (Франц Марійчин – Ісидор Мидловський, Г. А. П. – Генрик Полянський, Г. Г. Г. – Григорій Гануляк, И. Т. – Ісидор Трембицький). На жаль, два криптонім не вдалося розшифрувати (Н., К. А. К.).

Розпочалася "Театральна Библиотека" 1898 р. одним з творів першого класика нової української літератури Івана Котляревського – одноактовим водевілем "Москаль чаровникъ". Наступного (1899) року вийшло друком дві праці: перекладена українською мовою п'єса польського драматурга, публіциста, поета Владислава Людвіка

Анчиця “Мужики Аристократы” та комедія Д. Дмитренка “Сатана въ бочѣхъ”. До основного тексту “Мужиків Аристократів” додано 9 зшитків ролей. П’єсу ж Д. Дмитренка видавали двічі: окремо чотири ролі до комедії були опубліковані як самостійне видання у 1899 р., а в 1907 р. їх надрукували разом в одній книжечці. Залучення партитури ролей до творів ще раз засвідчило, що основною метою видавничої серії було практичне використання її п’єс на сцені.

Більшість творів із “Театральної бібліотеки” – гумористичного спрямування. Актуальною була обрядова та релігійна тематика (Федисів П. “Гей на Івана, гей на Купала!”), Трембицький І. “На св. Андрея”, Калинець С. М. “Старый и новый годъ”, Луцик І. Я. “Святыи Николай на Руси”). Твори на біблійні сюжети писав І. Трембицький: “Иисусъ Христосъ” у 5 ч., “Нѣчь Веелеемска”.

У серії “Театральна Бібліотека” твори І. Трембицького зайняли 10 випусків: “Ицко-сватъ” (1903. – Нр. 5), “Тарас Шевченко” (1903. – Нр. 1), “На св. Андрея” (1904. – Нр. 16), “Поступовый женихъ” (1907. – Нр. 17), “Судный день” (1910. – Нр. 25), “Иисусъ Христосъ” у 5 ч. (1907. – Нр. 21; 1909. – Нр. 24; 1913. – Нр. 22; 1913. – Нр. 26; 1914. – Нр. 27), “Нѣчь Веелеемска” (1910).

Чи не найважливішою виявилась одноактова п’єса “Тарас Шевченко”, в якій автор (можливо, першим) вивів на сцену геніального українського поета та відтворив його викуп з кріпацтва.

Рідну мову і культуру возвеличив І. Трембицький у п’єсі “Поступовый женихъ”. На прикладі однієї селянської родини драматург показав важливість поваги до батьків, українських звичаїв. Він наголошував на значенні просвіти для народу. Як зазначив автор устами героїні твору, доньки священика Ольги, “просвѣченому чоловікві все лѣпше водится, бо умѣе и Бога хвалити и знае, що дѣялось у насъ давнѣйше и що теперъ ся дѣе. А непросвѣченный чоловікъ то мовѣ та звѣрина, що жїе въ лѣсѣ и кромѣ лѣсу не знае бѣльше свѣта Божого”¹⁶.

Як видно з повідомлення на звороті титульної сторінки, п’єса “Поступовый женихъ” отримала дозвіл на театральну постановку: “Рескриптомъ зъ дня 2 апрѣля 1902 ч. 3663/пр. удѣлила Президія ц. к. Намѣстничества позволенье на выставленье на сценѣ сей штуки пѣдъ застереженьемъ, що акторъ грающій въ сей штуцѣ ролю Ивася не выступитъ въ мундирѣ австрійского жовнѣра. Ц. к. Дирекція Полициі во Львовѣ 7 апрѣля 1902.”¹⁷.

Комедія “Ицко-сватъ” відображала процес сватання на селі. Письменник підносили почуття вірності та батьківської любові, проте засуджував підлабузництво. Ефект комічності проявлявся у тому, що персонажі-женихи переоцінювали свої позитивні якості. У комедії “На св. Андрея” письменник відтворив українські звичаї ворожіння у ніч на св. Андрія. Угадування дівчатами судженого супроводжувалося смішними ситуаціями, в яких розкривалися характери героїв. Протиставлення слуг і панів здійснювалося на основі різного розв’язання однієї і тієї ж проблеми. Жадобу до збагачення висміяно в гумористичній п’єсі “Судный день”. І. Трембицький закликав зосереджуватися не на матеріальних, а на моральних цінностях.

¹⁶ [Трембицький І.] *Поступовый женихъ*: народный образецъ съ спѣвами: въ 1 актѣ / написав Изидоръ Трембицькій. – Коломыя: черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1907. – С. 11. – (Театральна Бібліотека; Нр. 17).

¹⁷ Там само. – С. 2.

Особливо заслуговують на увагу драматична картина у 5 частинах на біблійну тематику “Ісусь Христось”, в якій автор відтворив для сцени життя Месії. Першу частину п’єси – “Рождество Христове” – можна віднести до драми різдвяного циклу, а останню – “Смерть и Воскресеніє Ісуса” – до драми великоднього циклу. Інші частини зображали проповідування і смерть Івана Хрестителя, життя Юди Іскаріотського, науки і чудеса Ісуса Христа.

Ще одним релігійним твором І. Трембицького (І. Т.) у співавторстві з К. А. К. (не вдалося розкрити криптонім) стала історична драма в 5 актах “Нічъ Веолеемска”. Видання ілюстроване чотирма зображеннями Пресвятої Родини. Драмі передує детальна “Інструкція для представлення драми релігійной...” з рекомендаціями створення сценічних образів та технічного антуражу.

Хоча твори І. Трембицького були помітним внеском у коломийське культурне життя, вони зазнали критики з боку окремих літературознавців. Зокрема, Омелян Огоновський в “Історії літератури руської (української)” зазначає: “Сї драматичні писаня не можуть зватись вдоволяючими. Авторъ знає сценічні ефекты, але не проявляє вдатъ драматурга. Въ поодинокихъ сценахъ комедій добавчаємо подекуды досить смѣхотворного матеріялу, але цѣлѣсть твору не має стѣйкости літературной. Опроче мова въ драматичнихъ творахъ [...] не всюды є чисто-рускою”¹⁸.

Попри відзначені недоліки слід зауважити, що І. Трембицький писав п’єси виключно для сценічного втілення аматорськими театрами відповідно до певних ситуацій чи календарних свят. Часто до своїх праць автор долучав детальні пояснення та вказівки для режисерів стосовно оформлення сцени, костюмів, виконання ролей (не всі автори видання подавали настільки ретельні роз’яснення). Письменник пропонував назви окремих дій чи актів твору, які, у разі потреби, можна було би ставити окремо. Післямова до першої частини драми “Ісусь Христось” містить повідомлення драматурга: “Въ конецъ заявляю, що ся картына не має претенсії до сочиненія о вартости літературной – менѣ бо розходилоь о тоє тѣлько, щобы была коротка и отвѣтна для сцени и щобы представляти могли ею и селяне”¹⁹.

Учасником створення репертуару “Театральной Библиотеки” став також отець Ієронім Якович Луцик, який був автором трьох творів, опублікованих у серії: “Святый Николай на Руси” (1903), “Два воины” (1906), “Кто съ Богомъ, Богъ съ нимъ” (1906). Тут національну тематику підсилювали релігійні мотиви.

Українському актору, театральному діячеві та письменнику Ісидору Мидловському належать у серії два драматичні твори: народна мелодрама в 5 актах “Капраль Тимко, або Що насъ губыть?” (1903) та драматична картина в 3 актах “Несчастная любовь” (1910). Остання вийшла під псевдонімом Франц Марійчин. Омелян Огоновський зазначив: “Исидоръ Мыдловскій, урядникъ судовый въ Галичинѣ, написавъ мелодраму “Капраль Тимко” (музыка Виктора Матюка), котру часто грають въ руско-народномъ театрѣ. Єѣ надруковано въ Коломьи 1884 р.”²⁰. Як бачимо, п’єса І. Мидловського була досить відома і популярна.

¹⁸ Огоновський О. *Історія літератури руської (української)...* – Ч. II, 1–2: Вік XIX (Поезія. Драма). – С. 948, поклик 1.

¹⁹ [Трембицький І.] *Ісусь Христось...* – Коломья: черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1907. – Ч. I. Рождество Христове / уложиль для сцены Исидоръ Трембицькій. – С. 36. – (Театральна Библиотека ; Нр. 21).

²⁰ Огоновський О. *Історія літератури руської (української)...* – Ч. II, 1–2: Вік XIX (Поезія. Драма). – С. 950, поклик 1.

Інколи до основного тексту п'єс долучали повідомлення про ноти, які можна отримати за додаткову плату (зокрема, до драматичних творів Антонія Нагорянського "Охъ! Не люби двохъ!", Генрика Полянського "Новьи заручины и новая свадьба", до музичної композиції Федора Фединського на оперету Клавдії Алексович "Берко").

Незважаючи на симпатії авторів "Театральної Бібліотеки" до русофільських переконань та деякі згадки у п'єсах про Товариство імені Михайла Качковського²¹, їхні політичні погляди майже не відображені у виданні. Письменники турбувалися про український народ, збереження народних звичаїв, намагалися відтворити національний колорит. Провідним мотивом більшості творів видавничої серії можна обрати слова одного з героїв п'єси І. Трембицького "Поступовый женихъ": "Шануйте, дѣти, чуже а любѣтъ свое!"²², – що подібні до Шевченкових – "І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь" – з "послання" "І мертвим, і живим...".

В цілому, основне завдання, поставлене перед цією видавничою серією, було виконане: "Театральна Бібліотека" публікувала нові і актуальні п'єси для репертуару аматорських театрів. Чи за всіма цими творами ставили на сцені вистави, – не відомо. Так само, як і не вдалося з'ясувати накладки книг серії. Однак уже сам факт існування таких коломийських видань у бібліотеках Львова свідчить про їх тогочасну популярність та значення.

Отже, "Театральна Бібліотека" відіграла позитивну роль для драматичного мистецтва; вона відображала його розвиток у Галичині. Твори видавничої серії зумовлювалися потребами аматорських театрів та були прямо для них призначені. Найчастіше п'єси охоплювали близьку народові тематику. У пропонованих творах домінували переважно розважальні мотиви. Проте найбільше значення, на нашу думку, мали релігійні драми та драматичний твір І. Трембицького з життя Т. Шевченка.

"Театральна Бібліотека" намагалася сприяти становленню українського театру, просвіті і піднесенню духовного рівня народу. Репертуар серії був покликаний задовольняти пізнавальні, естетичні, розважальні та інші потреби читача. Велику увагу приділяли культурі видання та ефективному використанню книжечок, які повинні були бути зручними для користування.

Коломийська "Театральна Бібліотека" мала певні недоліки, що виявлялися насамперед у недостатньому редакторсько-видавничому опрацюванні матеріалу: непослідовному зазначенні серійності, звуженому колі авторів, різному рівневі текстологічної підготовки творів (видання містило і перекладні, і оригінальні п'єси як професійних драматургів, так і аматорів), відсутності розмежування (зокрема, зарубіжний і вітчизняний доробок), відсутності контакту з читачами (наприклад, конкурс на кращий твір), різній періодичності публікації, – тобто концепція видання не була достатньо розроблена.

Нижче подано список видань коломийської "Театральної Бібліотеки" (1898–1914). Книжечки описані зі збереженням тогочасної лексики і правопису, подані за хронологією, а в межах року – за алфавітом.

²¹ [Трембицький І.] *Поступовый женихъ...* – С. 13; [Н.]. *Реентій Авакумъ въ отставцѣ:* оповѣданье (монольоъ). – Коломыя: черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1910. – С. 3. – (Театральна Бібліотека); [Алексович К.]. *Берко:* оперетка для русского народа: въ IV дѣйствіяхъ / сочиненіе Клявдіи И. Алексовичъ. – Коломыя: черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1907. – С. 38. – (Театральна Бібліотека).

²² [Трембицький І.] *Поступовый женихъ...* – С. 6.

Список видань серії “Театральна Бібліотека” (1898–1914)

1898

1. [Котляревський І.]. Москаль чаровникъ : українській водевиль въ однѣмъ дѣйствію / [І. П. Котляревський]. – Коломия : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1898. – 37 с. – ([Бібліотека театральна]).

1899

2. [Анчиць В. Л.]. Мужики Аристократы : образецъ народный : въ 2 актахъ / [Владиславъ Людвикъ Анчиць]. – Коломия : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1899. – 47 с. – ([Театральна Бібліотека]). – Додаток: Ролі до “Мужики Аристократы”.

Роля Андріихи. – 5 с.

Роля Катерины. – 15 с.

Роля Мартина. – 10 с.

Роля Маруся. – 8 с.

Роля Мошка. – 8 с.

Роля Осипа. – 6 с.

Роля Панька. – 7 с.

Роля Стефана. – 15 с.

Роля фельдвѣбля. – 8 с.

3. [Дмитренко Д.]. Сатана въ бочѣхъ : [комедія съ спѣвами : въ однѣмъ актѣ : съ 4-ма ролями / [Дмитро Дмитренко]. – Коломия : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1899. – ([Театральна Бібліотека ; Нр. 3]).

Роля Василя. – 8 с.

Роля Медового. – 4 с.

Роля Феськи. – 10 с.

Роля Хомы. – 7 с.

1903

4. Луцик І. Я. Святый Николай на Руси : драматическое сочиненіе / составилъ І. Я. Луцыкъ. – Коломия : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1903. – 17 с. – (Театральна Бібліотека ; Нр. 6).

5. Мидловський І. Капраль Тимко, або Що насъ губить? : народна мельодрама : въ 5 актахъ / І. Мидловського. – Третій накладъ. – Коломия : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1903. – 48 с. – (Театральна Бібліотека ; Нр. 3).

6. Трембицький І. Ицко-сватъ : комедія : въ однѣмъ дѣйствію / написавъ Изидор Трембицькій. – Коломия : зъ печатнѣ и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1903. – 24 с. – (Театральна Бібліотека ; Нр. 5).

Трембицький І. Тарасъ Шевченко : картина изъ житья поета : въ 1 дѣйствию / написавъ *Исидор Трембицкій*. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1903. – 24 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 1).

2 і 3 с. обкл.: передмова “Во имя Божє!” І. Трембицького.

8. **Федисів П.** Гей на Ивана, гей на Купала! : образокъ : въ одно́мъ дѣйствию / написавъ *Петро Федисѡвъ*. – Коломия : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1903. – 16 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 2).

9. **Федисів П.** Село Тындири́вка : образокъ : въ 3 дѣйствіяхъ / написавъ *Петро Федисѡвъ*. – Коломия : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1903. – 40 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 4).

10. **Фрайтеръ Иван** Войтовичъ : оповѣданье (монологъ). – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1903. – 12 с. – ([Театральна бібліотека] ; *Нр.* 6).

1904

11. **Симеонович В.** Комедія изъ-за россійско-японской войны : сцена въ одно́мъ актѣ / зъ нѣмецкихъ пантоминѣ *В. С. Симеоновичъ*. – Коломия : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1904. – 12 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 14).

12. **Трембицький І.** На св. Андрея : комедія : въ двохъ актахъ / написавъ *Исидоръ Трембицкій*. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1904. – 41 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 16).

1906

13. **Луцик І. Я.** Два воины : комедія : въ одно́мъ дѣйствию / написавъ *І. Я. Луцыкъ*. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1906. – 20 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 19).

14. **Луцик І. Я.** Кто съ Богомъ, Богъ съ нимъ : драматическій образъ изъ жизни народа : въ одно́мъ дѣйствию / написавъ *І. Я. Луцыкъ*. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1906. – 20 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 18).

1907

15. **Алексович К.** Берко : оперетка для русского народа : въ IV дѣйствіяхъ / сочиненіе *Клявдіи И. Алексовичъ*. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1907. – 38 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 20).

16. **Гринишин М.** Розмова тверезого піяка Василя съ горѣлкою / написавъ *Мартинъ Гринишинъ*, господарь въ Залучи надъ Прутомъ. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1907. – 16 с. – ([Театральна Библиотека]).

17. [Дмитренко Д.]. Сатана въ бочцѣ : комедія съ спѣвами : въ однѣмъ актѣ / [Дмитро Дмитренко]. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1907. – 16 с. – (Театральна Библиотека ; Нр. 3).

18. **Наумович І.** Знѣмченый Юрко : комедія : въ 2 дѣйствіяхъ / написавъ *Иванъ Наумовичъ*. – Шестый накладъ. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1907. – 26 с. – (Театральна Библиотека ; Нр. 6).

19. **Трембицький І.** Иисусъ Христосъ : библѣйнѣ драматичнѣ картыны. [В 5 ч.]. Ч. 1. Рождество Христовое / уложилъ для сцены *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1907. – 36 с. – (Театральна Библиотека ; Нр. 21). – На обкл. 1908 р.

20. **Трембицький І.** Поступовый женихъ : народный образецъ съ спѣвами : въ 1 актѣ / написавъ *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса. Зъ печатнѣ Михаила Бѣлоуса, 1907. – 30 с. – (Театральна Библиотека ; Нр. 17).

1909

21. **Лесь О.** Кто виненъ : драма : въ трехъ актахъ / *Остан Лесь*. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1909. – 19 с. – (Библиотека театральна ; Нр. 7).

22. **Нагорянський А.** Охъ! Не люби двоухъ! : оперета : въ 3 дѣйствіяхъ / составилъ *Антоній Ив. Нагорянскій*. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1909. – 72 с. – (Библиотека театральна ; Нр. 22).

23. [Полянський Г.]. Новыи заручины и новая свадьба : сценичный образецъ / написавъ *Г. А. П.* – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1909. – 42 с. – (Библиотека театральна ; Нр. 23).

24. **Трембицький І.** Иисусъ Христосъ : библѣйнѣ драматичнѣ картыны. [В 5 ч.]. Ч. 2. Иоаннъ Хреститель / уложилъ для сцены *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1909. – 34, [2] с. – (Библиотека театральна ; Нр. 24).

1910

25. [Гануляк Г.]. Панъ писарь : штука : въ трехъ актахъ / написавъ *Г. Г. Г.* – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1910. – 50 с. – (Библиотека театральна ; Нр. 15).

26. **К. А. К.** Нѣчь Веелеемска : исторична драма : въ 5 актахъ / составили *К. А. К.* и *И. Т.* [*Исидор Трембицький*]. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1910. – 43 с., [4] арк. іл. – ([Театральна Библиотека]).

27. **[Мидловський І.]**. Несчастливая любовь : драматична картинка : въ 3 актахъ / написавъ *Францъ Марійчинъ*. – Коломыя : черенками и накладомъ Михаила Бѣлоуса, 1910. – 30 с. – (Библиотека театральна ; *Нр.* 25).

28. **[Н.]**. Реентій Авакумъ въ ѳтавцѣ : оповѣданье (монологъ) / *[Н.]*. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1910. – 12 с. – ([Театральна Библиотека]).

29. **[Н.]**. Харитонъ Митрофановичъ Дяченко, дякоучитель : оповѣданье (монологъ) / *[Н.]*. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1910. – 9 с. – ([Театральна Библиотека]).

30. **[Н.]**. Шмулько и Грицкова собака : оповѣданье (монологъ) / *[Н.]*. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1910. – 10 с. – ([Театральна Библиотека]).

31. **Трембицький І.** Судный день : народный образецъ съ спѣвами : въ 1 актѣ / написавъ *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1910. – 34, [2] с. – (Библиотека театральна ; *Нр.* 25).

1912

32. **Калинець С. М.** Старый и новый годъ : образокъ : въ 3-ехъ отслонахъ / списавъ *Сильвестръ М. Калинець*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1912. – 18 с. – (Театральна Библиотека).

33. **Наумович І.** Знѣмченый Юрко : комедія : въ 2 дѣйствіяхъ / написавъ *Иванъ Наумовичъ*. – Семейный накладъ. – Коломыя : черенками и накладомъ М. Бѣлоуса, 1912. – 24 с. – (Театральна Библиотека).

1913

34. **Трембицький І.** Исусъ Христосъ : библѣйнѣ драматичнѣ картыны. [В 5 ч.]. Ч. 3. Науки и чудеса Исуса / уложилъ для сцены *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1913. – 40 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 22).

35. **Трембицький І.** Исусъ Христосъ : библѣйнѣ драматичнѣ картыны. [В 5 ч.]. Ч. 4. Юда Искаріотъ / уложилъ для сцены *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ М. Бѣлоуса, 1913. – 38 с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 26).

1914

36. **Трембицький І.** Исусъ Христосъ : библѣйнѣ драматичнѣ картыны. [В 5 ч.]. Ч. 5. Смерть и Воскресеніе Исуса / уложилъ для сцены *Исидоръ Трембицькій*. – Коломыя : черенками и накладомъ печатнѣ Мих. Бѣлоуса, 1914. – 36, [3] с. – (Театральна Библиотека ; *Нр.* 27). – На обкл. 1913 р.

KOLOMYIA PUBLISHING SERIES “THEATRICAL LIBRARY” (1898–1914): BIBLIOGRAPHICAL ASPECT

Ivanna STEPOVA

*Scientific Library of Ivan Franko National University of L'viv,
17, Drahomanov Str., L'viv, 79601, Ukraine, tel. (032) 239-43-58*

There was an attempt to analyze the publishing series “Theatrical Library” which was issued in Kolomyia in circulation and at the M. Bilous printing house from 1898 to 1914. It contains dramatic works mainly by Ruthenian authors from Halychyna (I. Trembyts'kyi, I. Lutsyk, P. Fedysiv, H. Polians'kyi etc.) assigned for needs of Ruthenian amateur theatres. Contents of separate books were briefly discussed, and bibliographical description of all issues was provided.

Key words: publishing series “Theatrical Library”, M. Bilous, I. Trembyts'kyi, Ruthenian dramatic art in Halychyna, repertoire of amateur theatres, Kolomyia.

КОЛОМЫЙСКАЯ ИЗДАТЕЛЬСКАЯ СЕРИЯ “ТЕАТРАЛЬНА БИБЛИОТЕКА” (1898–1914): КНИГОВЕДЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Иванна СТЕПОВАЯ

*Научная библиотека Львовского национального университета имени Ивана Франко, ул.
Драгоманова, 5, г. Львов, 79601, Украина, тел. (032) 239-43-58*

Проанализирована издательская серия “Театральна Библиотека”, выходящая в Коломые в 1898–1914 гг. за счёт и в типографии М. Билоуса. В ней опубликованы драматические произведения в основном галицких русских авторов (И. Трембицкого, И. Луцька, П. Федысива, Г. Полянского и др.), предназначенные для нужд русских любительских театров. Кратко прослеживается содержание отдельных книг, поданы библиографические описания всех изданий серии.

Ключевые слова: издательская серия “Театральна Библиотека”, М. Билоус, И. Трембицкий, русская драматургия в Галичине, репертуар любительских театров, Коломыя.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2013

Прийнята до друку 26.06.2013